
door heel wat protestanten werd bewandeld (hier presenteerde hij de cijfers van de bisdommen Utrecht en Haarlem). Als organisaties actief op het terrein van intern-Nederlandse protestantse zending noemde hij (op informatie van de Haagse jezuïet Von Bönninghausen¹⁸) allereerst de Nederlandse onderafdeling van het 'Oeuvre des prêtres convertis', die afvallige katholieke geestelijken (voornamelijk buitenlanders) ondersteunde en er in publieke bijeenkomsten mee pronkte. Hierbij noteerde Giovannini dat er sinds 1883 slechts één Nederlandse priester was afgefallen. Als tweede noemde hij de Evangelische Maatschappij, die volgens hem nauwelijks enig succes boekte. Hij nam de waarschuwing van zijn zegsman Von Bönninghausen niet over, dat dit een uiterst giftige organisatie was, die traktaten tegen het katholieke geloof van afvallige priesters herdrukte en pakketten daarvan gratis aan katholieken toezond.

De middelen van protestantse kant voor de 'propaganda' ingezet achtte hij weinig indrukwekkend. Van het onderwijs werd geen gebruik gemaakt voor godsdienstige indoctrinatie (de overheid zag er op toe dat in de openbare scholen de onderwijzers zich vóór noch tegen een kerk of godsdienst uitlieten), niet verwonderlijk wanneer men bedacht dat van het ontwikkelen van een 'religieuze cultuur' in eigen kring ook nauwelijks werk werd gemaakt. Het meest gebruikte propagandamiddel was de verspreiding van bijbels (het is merkwaardig te constateren dat de naam van het Nederlands Bijbelgenootschap in geen van de stukken in het Vaticaanse dossier valt). De weldadigheid werd evenmin op grote schaal als bekeringsmiddel gebruikt. Sterker nog, soms werden katholieken uit protestantse fondsen ondersteund zonder enige aandrang tot bekering. Ook in ziekenhuizen en vergelijkbare instellingen kwamen bekeringspogingen vrijwel nooit voor, terwijl daar vaak wel met de geloofsovertuiging der katholieken rekening werd gehouden.¹⁹

Overheid en wetgeving waren volgens Giovannini volstrekt neutraal. Voor de grondwet waren alle erkende kerkgenootschappen gelijk, wat dan wel betekende dat binnen de grenzen van de wet iedereen vrijelijk zending kon bedrijven. Maar zelfs wanneer overheid en ambtsdragers de 'protestantse propaganda' wilden bevorderen, zou hun dat moeilijk vallen. Het zittende 'protestantse' kabinet toonde veel sympathie voor de katholieken. Er waren geen pogingen om via overheidsfuncties zieltjes te winnen; dat het grootste deel daarvan naar protestanten ging had veel te maken met de gebrekkige vooropleiding en soms de 'indolentie' van de katholieken. Als voorbeeld van dit laatste wees Giovannini op het volstrekte gebrek aan animo onder adellijke katholieken voor de diplomatieke dienst, terwijl het van groot religieus en sociaal belang was, dat ook zij hoge functies bekleedden.

De verhouding tussen katholiek en protestant in Nederland

¹⁸ Vgl. diens brief aan Giovannini van 23.10.1900.

¹⁹ 'Spesso anzi i protestanti sono i primi a rispettare i principii religiosi dei cattolici alloggiati nei loro istituti'.